

SHIPS WASTE OIL COLLECTOR B.V. AND OTHERS v. the Netherlands [GC] (№ 2799/16 та 3 інших)

Обставини справи

Заявниками в цій справі є шість товариств з обмеженою відповідальністю, розташованих у Нідерландах.

У заяві *Ships Waste Oil Collector B.V. v. the Netherlands* (№ 2799/16) заявником є компанія *Ships Waste Oil Collector B.V.*, що займається збиранням рідких відходів із суден у регіоні Роттердама.

У заявах *Burando Holding B.V. v. the Netherlands* та *Port Invest v. the Netherlands* (№№ 3124/16 і 3205/16) заявниками є компанії *Burando Holding B.V.* та *Port Invest B.V.*, що також займаються збиранням рідких відходів із суден у регіоні Роттердаму. На момент подій перша компанія була єдиним акціонером другої компанії.

У 2006 році Служба розвідки та розслідувань (*Inlichtingen-en opsporingsdienst*) Міністерства житлової політики, просторового планування та охорони довкілля почала розслідування під кодовою назвою «Тото» за підозрою у вчиненні підробки документів і причетності до утилізації забруднених відходів дочірньої компанії *Burando Holding* та *Port Invest*. У ході розслідування прослуховувалися телефонні розмови дочірньої компанії, зокрема з працівниками *Ships Waste Oil Collector*.

Відповідні телефонні розмови з дозволу прокуратури було передано до Нідерландського антимонопольного комітету (*Nederlandse Mededingingsautoriteit*), правонаступником якого відтоді стало Управління з питань споживачів та ринку (*Autoriteit Consument en Markt*), через підозру, що вони стосувалися порушення антимонопольного законодавства, а саме – цінової змови.

За результатами провадження щодо порушення антимонопольного законодавства компанії було визнано винними в ціновій змові та оштрафовано: *Ships Waste Oil Collector* – на 834 000 євро (EUR), *Burando Holding* і *Port Invest* – на 1 861 000 EUR, що мали бути стягнені солідарно, причому *Port Invest* відповідала за всю суму; і *Burando Holding* – на 621 000 EUR. Вони оскаржили це рішення в суді.

У 2013 році Регіональний суд Роттердама ухвалив рішення на користь компаній, визнавши, що дозвіл на передачу телефонних розмов був необґрунтованим. У липні 2015 року це рішення було скасовано Вищим адміністративним судом з питань торгівлі та промисловості. Цей суд постановив, що передачу Антимонопольному комітету даних, отриманих унаслідок прослуховування, було здійснено на законних підставах. Він також дійшов висновку, що передача даних мала важливий «загальний інтерес, а саме економічний добробут країни», і що «[Антимонопольний комітет] не міг отримати інформацію про ймовірну цінову змову в інший, менш суворий спосіб».

У заяві *Janssen de Jong Groep B.V. and Others v. the Netherlands* (№ 2800/16) заявниками є будівельні компанії *Janssen de Jong Groep B.V.*, *Janssen de Jong Infra*

B.V. та Janssen de Jong Infrastructuur Nederland B.V. Перша компанія, Janssen de Jong Groep B.V., є єдиним акціонером Janssen de Jong Infrastructuur Nederland B.V., що, зі свого боку, є єдиним акціонером Janssen de Jong Infra B.V.

У 2007 році почалося розслідування щодо стверджуваного підкупу посадових осіб органів місцевого самоврядування у зв'язку з державними інфраструктурними контрактами, яке отримало кодову назву «Клівленд». За дозволом суду телефонні розмови деяких працівників компаній Janssen, як підозрюваних, прослуховувалися поліцією.

У ході цього розслідування було виявлено потенційні ознаки цінової змови, і працівники поліції надали представникам Антимонопольного комітету доступ, в умовах суворой конфіденційності й виключно на території поліцейського відділку, до розшифровок перехоплених розмов. Їм також було передано компакт-диск з підбіркою аудіозаписів для ознайомлення. Згодом прокурор надав Антимонопольному комітету дозвіл на використання даних, отриманих унаслідок прослуховування телефонних розмов у рамках розслідування «Клівленд».

За результатами провадження щодо порушення антимонопольного законодавства компанії Janssen було визнано винними в тендерній змові з іншими компаніями та оштрафовано на 3 мільйони EUR. Компанії Janssen подали цивільний позов проти Держави до судді з питань тимчасових заходів, стверджуючи, що передачу даних, отриманих унаслідок прослуховування, не було здійснено згідно із законом, що є порушенням статті 8 Конвенції. Їхнє клопотання про вжиття тимчасових заходів було відхилено. Компанії Janssen не подали апеляцію.

Оскарження штрафу в адміністративному порядку призвело до апеляційного провадження, за результатами якого в червні 2013 року Регіональний суд Роттердама скасував висновок Антимонопольного комітету про порушення антимонопольного законодавства, визнавши, що дозвіл на передачу телефонних розмов був необґрунтованим. Це рішення було скасовано в липні 2015 року Вищим адміністративним судом з питань торгівлі та промисловості з аналогічних підстав, що й у випадку з Ships Waste Oil Collector, Burando Holding і Port Invest.

Посилаючись на статті 8 та 13 Конвенції, компанії-заявниці стверджували, що передача для використання Антимонопольним комітетом законно перехоплених даних, що не стосувалися кримінального розслідування, не була передбачуваною, а також, що процесуальні гарантії були недостатніми.

У трьох рішеннях від 16 травня 2023 року Палата ЄСПЛ чотирма голосами проти трьох визнала, що порушення статті 8 Конвенції не було, і одностанно визнала, що порушення статті 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 не було.

25 вересня 2023 року за клопотанням компаній-заявниць справа була передана до Великої Палати ЄСПЛ.

Оцінка Суду

Стверджуване порушення статті 8 Конвенції

ЄСПЛ постановив, що передача перехоплених даних іншому правоохоронному органу має супроводжуватися мінімальними гарантіями, встановленими законом, для уникнення свавілля і зловживань. По-перше, передача перехоплених даних поза межами початкового кримінального контексту їхнього збору має обмежуватися тільки тими даними, що були зібрані в спосіб, який відповідає вимогам Конвенції. По-друге, обставини, за яких може бути здійснено таку передачу, повинні бути чітко передбачені в національному законодавстві. По-третє, закон повинен передбачати гарантії щодо вивчення, зберігання, використання, подальшої передачі та знищення таких даних. І, зрештою, передача та використання перехоплених даних з метою, що виходить за рамки початкового кримінального контексту їхнього збору, повинні підлягати ефективному контролю з боку судового або іншого незалежного органу.

Крім того, при оцінці необхідності передачі даних у демократичному суспільстві слід брати до уваги такі фактори: характер даних, важливість мети, яку переслідує їхня передача, наслідки для відповідної особи, а також якість процедур отримання дозволу на передачу даних та ефективність наявних засобів правового захисту.

ЄСПЛ також встановив, що мінімальні гарантії, передбачені статтею 8 Конвенції, в принципі, мають бути однаковими для фізичних і юридичних осіб, попри те, що певні відмінності все ж можуть виникати внаслідок застосування законів про захист даних до фізичних осіб. ЄСПЛ зазначив, що в цій справі прослуховування телефонних розмов дозволялося судом на законних підставах, і його сумісність із Конвенцією не ставилася під сумнів.

ЄСПЛ переконався, що відповідне нідерландське законодавство, зокрема, стаття 39f Закону про судові та кримінальні дані (Wet Justitiële en Strafvorderlijke gegevens – WJSG), чітко регламентує обставини, за яких перехоплені дані можуть бути передані іншому правоохоронному органу. ЄСПЛ відхилив аргумент компаній-заявниць щодо того, що доступ Антимонопольного комітету до певних даних до отримання дозволу на передачу був непередбачуваним.

Мета передачі даних — економічний добробут країни — була законною.

ЄСПЛ не погодився з аргументом компаній-заявниць щодо того, що процедури отримання дозволу виявилися недосконалими, оскільки дозволи на передачу було надано прокурором, який не може вважатися незалежним органом. Стаття 8 Конвенції не вимагає отримання незалежного *ex ante* дозволу на передачу перехоплених матеріалів, отриманих на законних підставах у спосіб, що відповідає вимогам Конвенції, іншому правоохоронному органу. Дозвіл на таку передачу, наданий несудовим органом, може бути сумісним з Конвенцією. Існування судового або іншого незалежного нагляду *post factum* може компенсувати відсутність дозволу незалежного органу (див., у контексті таємного спостереження, *Szabó and Vissy v. Hungary*, № 37138/14, § 77, від 12 січня 2016 року).

У зв'язку з цим ЄСПЛ зазначив, що він раніше не встановлював порушення статті 8 Конвенції у справах, у яких дозвіл на передачу перехоплених даних було надано прокурорами (див. *Versini-Campinchi and Crasnianski v. France*, № 49176/11, § 12, від 16 червня 2016 року, *Drakšas v. Lithuania*, № 36662/04, § 61, від 31 липня 2012 року, *Adomaitis v. Lithuania*, № 14833/18, § 10, від 18 січня 2022 року, і *Starkevič v. Lithuania*, № 7512/18, § 21, від 29 березня 2022 року; див. також *Terrazzoni v. France*, № 33242/12, § 22, від 29 червня 2017 року, де дозвіл на передачу було надано міністром юстиції (*le garde des Sceaux*)).

ЄСПЛ звернув увагу на відсутність обґрунтування в дозволах на передачу, що не містили жодної належної оцінки того, чи були передачі перехоплених даних «необхідними в демократичному суспільстві», зокрема, чи були вони пропорційними встановленій законній меті. ЄСПЛ вважав, що письмове обґрунтування, навіть якщо воно є стислим, є бажаним для того, щоб гарантувати, що орган влади належним чином оцінив необхідність і пропорційність втручання у права за статтею 8 (див., у контексті перехоплення повідомлень, *Ekimdzhev and Others v. Bulgaria*, № 70078/12, § 313, від 11 січня 2022 року), а також для того, щоб сприяти ефективному перегляду передачі для цілей пункту 2 статті 8 Конвенції (див., також у контексті перехоплення повідомлень, *Potoczka and Adamčo v. Slovakia*, № 7286/16, § 76, від 12 січня 2023 року). Водночас, оскільки переданий матеріал був результатом законного прослуховування телефонних розмов, дозволеного судом, гарантії, що застосовуються до процесу отримання перехоплених даних, обмежували ризик свавілля та зловживань, пов'язаних з передачею таких даних (див. пункт 154 рішення). За таких обставин недостатнє обґрунтування може бути компенсоване переглядом *ex post facto*.

Важливо зазначити, що компанії-заявниці зрештою дізналися про передачу даних і змогли скористатися судовими засобами захисту *ex post facto*. З цього випливає, що за конкретних обставин справи оцінка ефективності засобів правового захисту, доступних за національним законодавством, повинна здійснюватися без урахування початкового таємного характеру передачі даних (див. *Gernelle and S.A. Société d'Exploitation de l'Hebdomadaire Le Point v. France*) (ухв.), № 18536/18, § 49, від 9 квітня 2024 року).

Стосовно ступеня втручання, попри те, що санкції, накладені на заявників, були серйозними, немає підстав сумніватися, і це не заперечувалося компаніями-заявницями, що передача даних обмежувалася матеріалами, що мали значення для проваджень щодо порушення антимонопольного законодавства. Крім того, передані матеріали стосувалися виключно господарської діяльності юридичних осіб і не містили жодних даних, які можна було б вважати конфіденційними.

З огляду на викладене, а також беручи до уваги, що національні органи влади ретельно оцінили законність передачі даних відповідно до WJSG і встановили належний баланс за статтею 8 Конвенції між інтересами компаній-заявниць та інтересами органів влади щодо захисту економічного добробуту, ЄСПЛ

переконаний, що національні органи влади навели відповідні й достатні підстави для обґрунтування необхідності та пропорційності передачі даних для забезпечення дотримання антимонопольного законодавства. Так, Держава-відповідач не виходила за межі наданої їй свободи розсуду.

Відповідно, порушення статті 8 Конвенції не було.

Стверджуване порушення статті 13 Конвенції

З огляду на свої висновки за статтею 8 ЄСПЛ дійшов висновку, що компанії-заявниці мали в своєму розпорядженні ефективний засіб правового захисту для подання своїх скарг за цим положенням. Отже, порушення статті 13 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя) щодо Ships Waste Oil Collector B.V., Burando Holding B.V. та Port Invest B.V.

Відсутність порушення статті 8 Конвенції щодо Janssen de Jong Groep B.V., Janssen de Jong Infra B.V. та Janssen de Jong Infrastructuur Nederland B.V.

Відсутність порушення статті 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту) щодо всіх компаній-заявниць.

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 1 квітня 2025 року та є остаточним.